

Noot heeft dezelfde betekenis als *aantekening*, maar sommigen gebruiken het voornamelijk voor aantekeningen aan de voet van de bladzijde.

Een *aanmerking* dient om de tekst naar inhoud of vorm te beoordelen, hetzij om de gedachte te weerleggen of gebreken aan te wijzen, wat doorgaans het geval is, ofwel om er de waarheid of schoonheid van te doen uitkomen.

Da Costa schreef aantekeningen op Bilderdijk's Epos.

De onderwijzer gaf de leerling zijn Latijns opstel met zijn *aanmerkingen* terug, en raadde hem aan de *aantekeningen* van Ruhnkenius op Terentius goed te bestuderen.

116. AANTIJGEN, AANWRIJVEN.

Iemand met opzet iets ten laste leggen, om hem in een kwaad daglicht te plaatsen.

Aantigen is iemand een bepaalde daad ten laste leggen, met het bijdenkbeeld, dat dit uit kwaadwilligheid geschiedt.

Aanwrijven stelt de laakbare daad van *aantigen* in een hatelijker licht : het doet denken aan herhaalde en ijverige pogingen om iemand in zijn goede naam te benadelen, en stelt de beschuldiging voor als een klevende smet, die moeilijk is weg te nemen.

Alle schuld, die men hem aantijgt, laat hij op zich kleven.

Wie is de boze lasteraar, die mij zulk een smet aanwrijft? Iemand een blaam aanwrijven.

117. AANTONEN, BEWIJZEN.

Iemand doen zien dat iets zó is als men beweert.

Aantonen onderstelt alleen het doen zien der bewijsgronden en laat het besluiten over aan de hoorder of de lezer.

Bewijzen drukt ook het opmaken van het besluit uit; het wordt ook als term in rechten en in de wetenschap gebruikt.

In het tweede deel zal ik aantonen, dat welsprekendheid niets anders is dan het volkomenste gebruik der menselijke spraak. Dat zulk een plaatsing geheel slecht was, valt gemakkelijk aan te tonen.

Hetgeen zij daar met zoveel fiducia zegt, zoudt ge dat ook afdoende kunnen bewijzen? De schrijver meende, dat hij zijn stellingen met de uitspraken van pausen bewijzen moest.

118. AANTREFFEN, ONTMOETEN.

Min of meer toevallig in iemands onmiddellijke nabijheid komen.

Aantreffen wordt gebruikt wanneer de persoon, die men ontmoet, als niet in beweging zijnde wordt gedacht.

Bij *ontmoeten* worden de personen gedacht als van weerskanten in een zelfde richting handelend. De mogelijkheid bestaat, dat één der samenkomenden zich bij de ontmoeting in rust bevindt.

Zodanig zijn de mensen niet, die wij dagelijks aantreffen. Een dier lieden, zoals men ten allen tijde in alle hofsteden aantreft.

Zonder afspraak ontmoetten zij elkaar dikwijls bij het uitgaan der kerk. Hare vertrekken hadden alom bekend gestaan als de plaats waar de vertegenwoordigers der meest verschillende Richtingen en partijen elkander plachten te ontmoeten.

119. AANTREKKELIJK, BEKOORLIJK, BEVALLIG.

Aantrekkelijk is geschikt om aan te trekken, om tot zich te trekken of begeerte tot zich op te wekken. Het wordt zowel van personen, als van zaken en hoedanigheden gezegd.

Bekoorlijk stelt vooral op de voorgrond, dat iets onze begeerte opwekt of onze zinnen streelt.

Bevallig ziet op hetgeen in houding en manieren het oog aangenaam aandoet.

Een goed en aantrekkelijk mens. Hij was van een openhartig, aantrekkelijk karakter. Er ligt in de soberheid van de natuur in de koude maanden iets aantrekkelijks, iets plechtigs.

Een bekoorlijk landschap. Haar bekoorlijke zachtaardigheid. Wat ziet zij er bekoorlijk uit!

Een bevallige buiging. De bevallige vlugheid, welke al zijn bewegingen kenmerkte. De zachtheid van haar hart, het bevallige in hare manieren.

120. AANTREKKELIJK, GEVOELIG.

Geneigd om zich iets onaangenaams aan te trekken, licht gekrenkt of bedroefd door hetgeen een ander doet of zegt.

Aantrekkelijk ziet altijd op een blijvende eigenschap van het karakter.

Gevoelig heeft meestal betrekking op een bepaalde gelegenheid.

Hij is een goed mens, maar wat al te aantrekkelijk.

Met reden enigszins gevoelig over de handelwijze van Lodewijk.

121. AANTREKKEN (ZICH), BEKREUNEN (ZICH), STOREN (ZICH), BEKOMMEREN (ZICH).

Iets dat ons onaangenaam aandoet op zich toepassen, het niet van zich zetten, er zich gekrenkt of bedroefd over gevoelen.

Zich aantrekken duidt alleen aan, dat men er niet onverschillig onder blijft of het ter harte neemt.

Bij de andere werkwoorden is de uitwerking sterker.

Zich bekreunen duidt aan, dat het gebeurde ons pijnlijk treft; *zich storen*, dat het ons van onze gemoedsrust berooft; *zich bekommeren*, dat het ons vervult met angst en bezorgdheid.

Dat gezegde doelt niet op hem, hij behoeft het zich niet aan te trekken.

Het was een bewijs, hoe weinig hij hun laster zich behoeft aan te trekken.

Het was haar wel aan te zien, dat zij zich om die weigering niet bekreunde. Wie duivel bekreunt er zich om, of een oud zeeman als ik aan de grond raakt of niet?

Ik stoort mij niet aan die dwaze praatjes. Aan goede woorden of zelfs aan ernstige vermaningen weten wij dat ze zich niet storen.

Zij volgen hun eigen weg, zonder zich om lof of laster te bekommeren. Dan behoeft men ons over hun lot niet te bekommeren. Bekommer u niet te zeer over mij.

122. AANVALLEN, AANGRIJPEN, AANTASTEN, AANVLIEGEN.

Met vijandige bedoeling tot iemand komen ten einde de hand aan hem te slaan — hetzij dit te recht of ten onrechte geschiedt.

Aanvallen is de meer algemene term; dit kan ook van op zekere afstand gebeuren en wordt eveneens gezegd van het eerste begin van de strijd.

Aangrijpen en *aantasten* onderstellen een meer onmiddellijke nabijheid.

Aangrijpen is krachtig en van zeer nabij aanvallen; *aantasten* onderstelt meestal vastberadenheid en bedaardheid.

Aanvliegen veronderstelt een heftige aanval, waarbij vooral snelheid op de voorgrond staat.

Synoniemen



VOORBERICHT

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.



J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

